

Verkiezingsdebat op 9 maart in de Mellenshorst, Waterhuizenweg 36 in Haren

De zaal is vanaf 19:30 uur open. Iedereen wordt dan een kopje koffie of thee aangeboden. Consumpties tijdens de pauze of na afloop zijn voor eigen rekening.

Programma (onder voorbehoud van korte uitloop)

- 19:30 uur: inloop (met koffie/thee), gevolgd door kort welkomstwoord
- 20:00 uur: Aanvang: kort welkomstwoord van de voorzitter
thema 1: Bestuurscultuur/dualisme bij de provincie
Korte inleiding door Leendert van der Laan, vertrekkend Statenlid voor de Partij voor het Noorden
Vorzitter stelt vragen aan elk van de lijsttrekkers n.a.v. stellingen en (eventueel) van aanwezige inwoners
- 20:50 uur: Pauze
- 21:10 uur: thema 2: Bestuurlijke integriteit
Korte inleiding door Jons Straatman, secretaris van het Burgercomité Haren
Vorzitter stelt vragen aan elk van de lijsttrekkers n.a.v. stellingen en (eventueel) van aanwezige inwoners
- 22:00 uur: Afsluiting door de voorzitter

Er is bewust voor gekozen dat de lijsttrekkers niet onderling met elkaar in de debat gaan. Zo krijgt iedere partij evenveel de gelegenheid om haar standpunten over de twee thema's die aan de orde worden gesteld, naar voren te brengen. Op vooraf geformuleerde stellingen en eventueel vanuit de zaal gestelde vragen wordt door de voorzitter van deze avond aan de 10 lijsttrekkers een reactie gevraagd.

Deze stellingen zijn onderaan dit bericht vermeld, samen met een notitie met voorbeelden van tekortschietende bestuurlijke integriteit van de provincie in relatie tot de herindeling van de gemeente Haren. De lijsttrekkers hebben de stellingen en notitie vooraf ontvangen.

In de zaal zal er gelegenheid zijn om schriftelijk vragen te stellen. Er liggen verspreid in de zaal kaartjes waarop een vraag kan worden gesteld. De kaartjes kunnen aan het begin van de avond en in de pauze worden ingeleverd.

Deelnemende partijen

Voor deze avond hebben zich lijsttrekkers (of vervanger) van 10 politieke partijen aangemeld:

- Henk Marquart Scholtz BBB
- Sander Claassen D66
- Bram Schmaal Groninger Belang,
- Meint Kolthof Partij voor de Dieren
- Dries Swart Partij voor het Noorden,
- Ton van Kesteren PVV
- Jan Hartog SGP
- Jan Jacob Hilberink Volt
- Nico Bakker VVD
- Jan Ottens 50Plus.

Opvallende afwezigen zijn CDA, ChristenUnie, Groenlinks, Partij van de Arbeid en SP. Het heeft er alle schijn van dat deze partijen die een groot aandeel hebben gehad in het besluit van de provincie dat de gemeente Haren tegen de uitdrukkelijke wil van een ruime meerderheid van de bevolking bij de gemeente Groningen moest worden gevoegd, niet bereid zijn om zich hiervoor tegenover de inwoners te verantwoorden. Het Burgercomité waardeert het dat D66 en VVD niet voor die verantwoording weglopen.

Vertrekpunt

Het vertrekpunt van deze avond is het gegeven dat het herindelingsproces het vertrouwen van veel inwoners van Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren in de provincie Groningen en de politiek geen goed heeft gedaan. De bestuurscultuur en het ontbreken van dualisme en bestuurlijke integriteit in het Provinciehuis hebben hierbij een grote rol gespeeld.

Om het vertrouwen terug te kunnen winnen, zal er door de nieuwe Provinciale Staten op deze punten het nodige moeten veranderen.

De komende Statenverkiezingen zijn een goed moment om met de lijsttrekkers (of vervanger) van hieraan deelnemende politieke partijen hierover in gesprek te gaan.

De gegeven reacties zijn niet alleen van belang om als inwoner te kunnen bepalen of en, zo ja, op wie een stem wordt uitgebracht. Zij bieden de inwoners en de media ook de mogelijkheid om de komende jaren te toetsen in hoeverre deze partijen in Provinciale Staten er blijk van geven dat zij goed hebben geluisterd naar wat er bij de inwoners van de voormalige gemeente Haren leeft.

Het Burgercomité roept u op om in groten getale naar de Mellenshorst te komen. Hoe meer inwoners komen, hoe meer aan de politici duidelijk kan worden gemaakt, dat er alle reden was voor verzet van Haren tegen de door de provincie gevoerde herindelingsprocedure.

Terzijde: op deze avond kan bij Jan Lusing, één van de schrijvers van het boek *Het verzet van Haren*, dit boek worden gekocht.

Stellingen bestuurscultuur/dualisme

1. De huidige bestuurscultuur in het Provinciehuis is strijdig met het duale stelsel in de Provinciewet: 'het college is er om te besturen, en de Staten dienen het college te controleren.'
2. In het Provinciehuis heerst dezelfde bestuurscultuur als op het Binnenhof. De Toeslagenaffaire en o.a. de afgedwongen samenvoeging van Haren bij Groningen hebben de gebreken ervan blootgelegd. Een andere bestuurscultuur is nodig om een goede werking van de democratie mogelijk te maken en Provinciale Staten in staat te stellen hun controlerende taak ten opzichte van het college goed te vervullen.
3. Leden van Provinciale Staten worden door de Groningers niet gekozen om zich veelal als stemvee van het college te gedragen, maar om gezamenlijk het algemeen belang van de Groningers zo goed mogelijk te behartigen. Door met elkaar in debat te gaan en goed naar elkaar en de Groningers te luisteren om gezamenlijk te komen tot goede besluiten en goede controle van het college.
4. Verandering van de bestuurscultuur vergt een andere houding van de leden van Provinciale Staten en van het college van Gedeputeerde Staten. "Controle en transparantie en het afleggen van verantwoording wordt voortaan als een noodzakelijke vereiste voor goed, democratisch bestuur gezien, en niet als een probleem" (Pieter Omtzigt in zijn Vranckenlezing (16 maart 2022)
5. In een andere bestuurscultuur is geen ruimte voor coalitiedwang. Die dwang maakt het Provinciale Staten onmogelijk om gezamenlijk te komen tot de beste besluiten voor de Groningers en goede controle van het college.

Stellingen over bestuurlijke integriteit

1. Alleen een betrouwbare provincie die het belang van de Groningers vooropstelt en naar hen luistert, verdient en krijgt hun vertrouwen.
2. Bestuurlijke integriteit is de belangrijkste maatstaf voor betrouwbaarheid. "De commissaris bevordert de bestuurlijke integriteit van de provincie." (artikel 175, lid 2, Provinciewet).
3. "Waarheid en gerechtigheid zijn het begin van vertrouwen" (Herman de Muinck in Zeerijp op 24 februari 2023)

4. Wanneer de provincie Groningers onrecht aan doet, moet zij dit erkennen en goed maken wat er is misgegaan.
5. Waken over de bestuurlijke integriteit van de provincie en de wijze waarop de commissaris zijn wettelijke opdracht op dit vlak vervult, is de taak van alle leden van Provinciale Staten.

Bijlage: *Reeks voorbeelden van tekortschietende bestuurlijke integriteit van de provincie Groningen in relatie tot het herindelingsproces voor de gemeente Haren.*

Reeks voorbeelden van tekortschietende bestuurlijke integriteit van de provincie Groningen in relatie tot het herindelingsproces voor de gemeente Haren.

**Met ingang van 1 februari 2016 dient de commissaris van de Koning de bestuurlijke integriteit van de provincie te bevorderen (art. 175, tweede lid, Provinciewet)
Reeks gevallen van niet-integer handelen door bestuurders van de provincie Groningen in relatie tot het herindelingsproces van de gemeente Haren**

1. Het college van GS (CdK Van den Berg) gaf in 2012 de Visitatiecommissie die een visie moest ontwikkelen op de bestuurlijke toekomst in Groningen, de boodschap mee niet over de provinciegrens te kijken. Dit terwijl het college wist dat in de gemeente Haren, ingeval aan herindeling niet kon worden ontkomen, wel draagvlak was voor samengaan met de vergelijkbare Drentse gemeente Tynaarlo, weinig tot geen draagvlak voor samengaan met Groningen of Hoogezand-Sappemeer.
2. CdK Van den Berg heeft in 2013 en 2015 misbruik gemaakt van zijn bevoegdheid tot het benoemen van een waarnemend burgemeester in de gemeente Haren. Degenen die hij benoemde, hadden, zo bleek al snel, onmiskenbaar als ongeschreven opdracht meegekregen de samenvoeging van de gemeente Haren met de gemeenten Groningen en Ten Boer te bevorderen. Het ligt voor de hand dat de CdK dacht zo de kans op een door de hem al jaren gewenste samenvoeging van Haren met Groningen sterk te kunnen vergroten. Een samenvoeging waarvan hij in 2013 kon vermoeden dat de bevolking van Haren die niet wilde. Deze strategische zet om de burgers van Haren een burgemeester te onthouden die zou kunnen voorgaan in het verzet tegen een niet gewenste herindeling en die, zo nodig, effectief in Den Haag kon lobbyen, had uiteindelijk succes. Wat de waarnemend burgemeester in Scherpenzeel, Eppie Klein, met succes kon doen, namelijk zich samen met de raad en het college en de burgers sterk verzetten tegen de door de provincie Gelderland gewenste samenvoeging met Barneveld, was in Haren op voorhand uitgesloten. Hiermee handelde de CdK evident in strijd met het belang van de burgers van Haren.
Toen de CdK in 2015 opnieuw een waarnemend burgemeester benoemde, wist hij dat die samenvoeging bij een burgerraadpleging in 2014 door een ruime meerderheid van de inwoners van Haren (bijna 75%) was afgewezen en dat ook de raad van Haren zich in januari 2015 met ruime meerderheid hiertegen had uitgesproken. De in 2015 benoemde waarnemend burgemeester ontpopte zich als zetbaas van de provincie en had lak aan raadsbesluiten die hem niet uitkwamen. Er zijn concrete aanwijzingen dat hij als waarnemend burgemeester niet aan de raad, maar aan de CdK verantwoording moest afleggen. En dat hij in collegevergaderingen zijn stemrecht gebruikte om voor de gemeente Groningen of de provincie onwelgevallige besluiten tegen te houden.
3. CdK Van den Berg heeft in januari 2014 geprobeerd de uitkomst te beïnvloeden van de op 19 maart 2014 in de autonome gemeente Haren te houden burgerraadpleging over een – door de waarnemend burgemeester met kracht bevorderd – voorlopig raadsbesluit tot samengaan met de gemeenten Groningen en Ten Boer. In een bijeenkomst met raadsleden en journalisten in Noordlaren maakte de CdK duidelijk dat *'nee zeggen tegen een fusie met Groningen geen optie is'*, want: *'de mensen kunnen beter niet met de rug naar de realiteit gaan staan'*. Achteraf gezien, zouden deze uitspraken kunnen worden verstaan als een aanwijzing dat het provinciebestuur met het kabinet-Rutte II in het geheim een afspraak had gemaakt over samenvoeging van Haren met Groningen.

Het college van GS (voorzitter: CdK Van den Berg) heeft op 30 maart 2016 de gemeente Haren overvallen met een besluit ex artikel 8, eerste lid, Wet arhi. Dit had een tweeledige strekking. De gemeente Haren moest deelnemen aan open overleg met de gemeenten Groningen en Ten Boer over samenvoeging van deze drie gemeenten en parallel hieraan een verbeterplan maken.

De provincie vond het namelijk nodig dat de gemeente Haren de uitkomsten van beide trajecten zou vergelijken en vervolgens zorgvuldig zou afwegen waarmee de inwoners van Haren het meest worden gediend: herindeling met Groningen en Ten Boer of behoud van zelfstandigheid? Dit terwijl het college van GS wist dat dit besluit in strijd was met:

- zijn eerdere besluit van 1 september 2015 niet eigenstandig herindelingsvoorstellen te doen, als daarvoor bij de betrokken gemeenten geen draagvlak was voor de door de provincie voorgestane samenvoeging; dat besluit strekte tot formalisering van een desbetreffende afspraak in het Collegeakkoord 2015-2019 en de instemming van de Staten had gekregen, had het college van GS op 3 december 2015 schriftelijk bevestigd aan de gemeenteraad van Haren; en
 - het Beleidskader gemeentelijke herindeling (2013); van de hierin op blz. 3/4 vastgelegde discretionaire ruimte voor provincies om artikel 8 Wet arhi te toe te passen, kon de provincie bij de gemeente Haren geen gebruik maken: hier was van de vereiste omstandigheden geen sprake, zodat het college om twee redenen niet bevoegd was dit arhi-besluit te nemen. In het herindelingsadvies is een en ander verzwegen.
4. Het college van GS (voorzitter: loco-CdK Staghouwer) heeft bij monde van gedeputeerde Brouns tijdens de vergadering van de Statencommissie Bestuur, Financiën en Veiligheid op 13 april 2016 de leden van deze commissie niet juist geïnformeerd. Dit gebeurde bij de beantwoording van een vraag van het lid Scheffers naar de rechtmatigheid van het arhi-besluit van 30 maart 2016., gelet de op blz. 3/4 van het geldende Beleidskader genoemde omstandigheden waarin een provincie artikel 8 Wet arhi kan toepassen, niet van toepassing zijn op de gemeente Haren. Het antwoord luidde: *'Op grond van artikel 8 Wet arhi komt de provincie de bevoegdheid tot ingrijpen ten opzichte van Haren toe. Dus hebben wij van die bevoegdheid gebruik gemaakt en dus is het daarmee een rechtmatig besluit.'* Voor het op een dergelijke manier omgaan met een bevoegdheid, heeft de Raad van State in zijn jaarverslag 2016 gewaarschuwd. Bij de beantwoording op 24 november 2021 van schriftelijke Statenvragen over de herindeling van Haren heeft het college van GS impliciet erkend dat het vorige college niet de ruimte had om op 30 maart 2016 artikel 8 Wet arhi toe te passen jegens de gemeente Haren. Namelijk op de vraag waarom de provincie de gemeente Haren anders heeft behandeld dan de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Veendam, welke gemeenten wel zelfstandig mochten blijven, te antwoorden dat *'het vigerende Beleidskader gemeentelijke herindeling (22 maart 2019) t.o.v. het vorige Beleidskader gemeentelijke herindeling (28 mei 2013) provincies veel minder ruimte biedt om een provinciale herindelingsprocedure te starten.'*
5. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft tijdens de herindelingsprocedure voor de beoordeling van de financiën van de gemeente Groningen en die van de gemeente Haren twee verschillende maten gehanteerd. Bij de gemeente Groningen heeft de provincie als financieel toezichthouder de financiële positie beoordeeld conform de criteria zoals opgenomen in het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader, met als uitkomst dat de gemeente Groningen financieel er niet slecht voor stond. Hoewel de provincie als financieel toezichthouder conform dezelfde criteria in 2014 en 2015 geen reden had gezien zorgen te uiten over de financiële positie van Haren, besloot de provincie op titel van herindeling de financiële positie van Haren te moeten beoordelen op basis van (vijf) externe onderzoeken, waarbij de provincie veelal als (mede)opdrachtgever optrad. Door deze ongelijke behandeling ofwel willekeur, waarvoor zij nooit een reden heeft gegeven, was de provincie in staat tot de door haar gewenste beeldvorming over de financiële positie van beide gemeenten: positief over Groningen en negatief over Haren. Met de realiteit had dit weinig te maken. Uit de jaarlijkse financiële Benchmark van BDO voor de 100.000+ gemeenten blijkt dat de gemeente Groningen op 31 december 2018 (d.i. aan de vooravond van de herindeling) op de onderste plaats stond, op 31 december 2019 en 31 december 2020 op de één na onderste plaats stond en op 31 december 2021 weer op de onderste plaats stond, met een solvabiliteit BBV van slechts 8 procent (goed niveau is: min. 30%).
6. Het college van GS (voorzitter: resp. CdK Van den Berg en CdK Paas) heeft bij ten minste twee externe opdrachten tot onderzoek betreffende de gemeente Haren met succes toepassing gegeven aan het adagium *'wie betaalt, bepaalt.'* De gemeente Haren en haar burgers zo onrecht aandoende.
7. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft op 28 juni 2016 schriftelijk laten weten dat het had besloten het door de raad van Haren op 15 juni 2016 vastgestelde verbeterplan *Beterr Haren* af te wijzen. Deze afwijzing is op *bedrieglijke*, dus mogelijk strafbare wijze geschied. Het college had zijn afwijzingsbesluit namelijk gebaseerd op de conclusies van een – buiten medeweten van de gemeente Haren – in opdracht van de provincie door het externe bureau B&A gemaakt toetsingsrapport over het *ontwerp-verbeterplan* van Haren (dit rapport werd op 10 juni 2016 gepubliceerd). Dit terwijl het college bij het nemen van het afwijzingsbesluit wist dat de gemeenteraad bij de beraadslaging over dit ontwerp-verbeterplan zich in een motie had uitgesproken voor een ingrijpende wijziging van dit ontwerp-plan. Van die wetenschap getuigt de brief van 28 juni 2016: *'Tevens hebben wij kennis genomen van het besluit van de raad van de gemeente Haren van 15 juni 2016.'*

Dit raadsbesluit hield in dat door middel van een hieraan toegevoegde *Motie financiële onderbouwing keuze zelfstandig Haren* in het door het college van B&W voorbereide ontwerp-verbeterplan belangrijke wijzigingen werden aangebracht: de voorgestelde ombuigingsperiode van 2017-2030 werd verkort tot 2017-2023 en voor die periode werden de jaarlijkse ombuigingen (lastenverhogingen en bezuinigingen) concreet ingevuld.

Hierdoor verschilde het door de raad vastgestelde verbeterplan wezenlijk van het ontwerp-verbeterplan en waren de conclusies van het externe toetsingsrapport niet van toepassing op het vastgestelde verbeterplan. Verantwoordelijk gedeputeerde Brouns, die twee dagen vóór de raadsvergadering was ingelicht over de voorgenomen afwijkingen van het ontwerp-verbeterplan, heeft desondanks nagelaten het vastgestelde verbeterplan binnen de provincie op toereikendheid te laten beoordelen. In een interview in 2021 heeft hij dit ook met zoveel woorden erkend. Hiermee het vermoeden bevestigend dat het college van GS de gemeente Haren bewust niet fair heeft behandeld. De in het GS-besluit van 30 maart 2016 aan Haren geboden kans tot behoud van zelfstandigheid door uitvoering van zijn verbeterplan, wilde het college van GS, toen het erop aankwam, niet honoreren. Hiermee werd een verbeterplan waaraan raadsleden, wethouders, ambtenaren en burgers in gezamenlijkheid hard hadden gewerkt zomaar van tafel geveegd. Met grote gevolgen voor de bestuurlijke toekomst en burgerrechten van de burgers van Haren.

Kennelijk vond college van GS het vervullen van de wens van de burgemeester van Groningen om Haren erbij te krijgen belangrijker dan de burgers van Haren de eigen gemeente te laten behouden waaraan velen zo waren gehecht. Dat de provincie Groningen met de opheffing van de gemeente Haren een gemeente zou verliezen die al jaren behoorde tot de top-drie van beste woongemeenten van het land (jaarlijkse index Elseviers Weekblad), telde voor de provincie ook niet.

In het herindelingsadvies heeft het college ten onrechte de indruk gewekt dat het toetsingsrapport van B&A dat het college had gebruikt om het door de raad vastgestelde verbeterplan af te wijzen, betrekking had op het vastgestelde verbeterplan. Door niet te vermelden dat dit toetsingsplan ging over het *ontwerp-verbeterplan*; niet op het hiervan sterk afwijkende *vastgestelde verbeterplan*.

8. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft in november 2021 en mei 2022, bij de beantwoording van schriftelijke Statenvragen over de herindeling van Haren, de Staten aantoonbaar *onjuist* geïnformeerd door te schrijven dat de raad van Haren op 15 juni 2016 het verbeterplan *ongewijzigd* heeft vastgesteld.
9. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) negeerde voorts in zijn brief van 28 juni 2016 zonder enige onderbouwing, laat staan een *deugdelijke* onderbouwing, ook de uitkomst van de door de provincie gewenste afweging door de gemeenteraad van Haren, namelijk dat de inwoners van Haren het meest worden gediend met behoud van zelfstandigheid door uitvoering van het vastgestelde verbeterplan. Het college van GS vond het evenmin nodig zijn oordeel dat samenvoeging van Haren in het belang was van de burgers van Haren, deugdelijk te onderbouwen.
10. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft, bij monde van gedeputeerde Brouns, op 30 augustus 2016 een in opdracht van het Burgercomité Haren door prof. dr. Maarten Allers, directeur van het COELO, gemaakt rapport: *Financiële positie Haren: reden voor herindeling?* onmiddellijk na de publicatie ervan van tafel geveegd. Bestudering van de vijf rapporten over Haren en het vastgestelde verbeterplan van Haren had prof. Allers tot de conclusie gebracht dat de raad van Haren met zijn verbeterplan een goed antwoord had gegeven op de geconstateerde tekortkomingen op het vlak van financiën. Ook oordeelde hij dat een herindeling niet nodig was, omdat de gemeente met voldoende politieke wil haar financiële probleem zelf kon oplossen.
Het college van GS kwam kennelijk een en ander niet uit. Zelfs nadat de gemeente Haren in 2017 met de uitvoering van het verbeterplan een begin had gemaakt en daarmee de solvabiliteit BBV volgens plan sterk verbeterde, zoals de raad en prof. Allers hadden voorzien, meende gedeputeerde Brouns zich in een interview met Binnenlands Bestuur (januari 2017) opnieuw uiterst negatief te moeten uitlaten over de financiën van de gemeente Haren en haar bestuurskracht.
11. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft niet op een bestuurlijk correcte manier gereageerd op de *Raadsmotie volledige inzet op spoor 1: Beter Haren en ombuigingsoperatie* van de raad van Haren van 5 september 2016. Deze motie werd aangenomen, na kennisneming van het rapport van prof. Allers en de niet deugdelijke onderbouwde afwijzing ervan door het college van GS. In de motie werd het college van B&W verzocht:
 - *'Met ogenblikkelijke ingang te stoppen met verdere medewerking aan de voorbereiding van de herindeling;*
 - *De inzet van ambtelijke en bestuurlijke capaciteit volledig te richten op uitvoering van Beter Haren en het bijbehorende ombuigingsplan;*

- *Gedeputeerde Staten van Groningen in een brief hiervan in kennis te stellen;*
- *Gedeputeerde Staten te verzoeken op basis van het rapport Beterr Haren, het ombuigingsplan van 20 juni en het COELO-rapport en de besluitvorming van de gemeenteraad de artikel 8 Wet arhi-procedure te stoppen.'*

Het college van GS wilde hiervan niets weten. Het toonde geen enkele bereidheid met de gemeenteraad in gesprek te gaan. In plaats daarvan meende het college de gemeente te moeten 'straffen' voor haar weigering nog langer mee te werken aan de samenvoeging van Haren met Groningen en Ten Boer.

De gemeente Haren werd niet alleen onder financieel arhi-toezicht als bedoeld in artikel 21 Wet arhi gesteld, maar ook onder preventief financieel toezicht, hoewel de gemeente Haren al jaren een sluitende begroting had. Bovendien stelde het college van GS, buiten de raad van Haren om, een voormalig gedeputeerde uit Drenthe aan als verbindingspersoon, met de opdracht tijdens het vervolg van de herindelingsprocedure de belangen van de burgers en het personeel van Haren te behartigen. Op basis van welke rechtsgrond deze persoon is aangesteld, heeft het college nooit aan de gemeente Haren verantwoord. Dit alles terwijl de voorzitter en de gedeputeerden wisten dat het college:

- op valse wijze het verbeterplan had afgewezen,
- zonder deugdelijke onderbouwing het positieve oordeel van prof. Allers over het verbeterplan, hoewel dit oordeel over de financiële positie van Haren in lijn was met dat van de provincie als financieel toezichthouder, en
- zonder deugdelijke onderbouwing had geoordeeld dat samenvoeging met Groningen en Ten Boer in het belang van de inwoners van Haren was, terwijl dit geen steun vond in de feiten over het financiële perspectief van de gemeente Groningen voor en na herindeling en bij de raad en burgers van Haren hier geen draagvlak voor was, en

en dat de woede bij de gemeente Haren en veel burgers over het handelen van de provincie groot was en het college het vertrouwen van velen in Haren had verloren.

12. CdK Paas heeft geen enkele actie genomen naar aanleiding van een tot hem gericht schriftelijk verzoek (met het karakter van een petitie) van meer dan 920 burgers van Haren dat hem op 5 september 2015 werd aangeboden door tussenkomst van loco-commissaris Staghouwer. Ook dit heeft het vertrouwen in de provincie en deze commissaris geen goed gedaan.

In hun brief gaven deze burgers aan 'zich grote zorgen te maken over de ondemocratische en onbehoorlijke manier waarop de provincie de gemeente Haren en haar inwoners behandelt. Wij voelen ons daardoor gemanipuleerd en bedrogen. Een overheid die bepaalt wat goed is voor haar burgers, is verleden tijd, zoals terecht is geconstateerd in het CDA-verkiezingsprogramma provincie Groningen 2015. Van de overheid mag worden verwacht dat zij de wet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur voorbeeldig naleeft. Bij het gedrag van het provinciebestuur jegens de gemeente Haren stapelen de voorbeelden zich op dat dit in onze provincie niet gebeurt. Erger nog, telkens wanneer het bestuur hierop wordt gewezen, blijkt deze kritiek niet de minste indruk te maken.' (...) 'Dit optreden van de provincie Groningen is in onze ogen zeer schadelijk voor het vertrouwen dat burgers en gemeentebesturen in de provincie moeten kunnen stellen. Daarom doen wij een klemmend beroep op u om, als Commissaris van de Koning, onverwijld op een passende manier inhoud te geven aan uw door de wet opgedragen toezichthoudende taak. Bovendien verwachten wij van u dat u bevordert dat zo spoedig mogelijk passende maatregelen worden getroffen om de jegens de gemeente Haren en haar inwoners begane schendingen van het recht, de beginselen van democratie en behoorlijk bestuur en fatsoen, ongedaan te maken.'

Met dit klemmende verzoek heeft de CdK niets gedaan, laat staan zichtbare stappen gezet om de bestuurlijke integriteit van de provincie Groningen te bevorderen. Tekenend voor zijn desinteresse voor en opvatting over zijn opdracht de bestuurlijke integriteit van de provincie te bevorderen was dat de CdK bijna twee maanden later de voorzitter van het Burgercomité Haren belde om te zeggen dat het verzoek van de burgers van Haren was blijven liggen en te vragen of hij de brief nog moest beantwoorden.

13. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft in het herindelingsontwerp en het herindelingsadvies ingezet op een herindeling van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer volgens de *lichte samenvoegingsvariant*, in strijd met de hiervoor door minister Plasterk gestelde voorwaarden (voorzitter: CdK Paas). Het college van GS wist dat de gemeenteraad van Haren zich had uitgesproken tegen herindeling en hiermee ook tegen lichte samenvoeging en dit ook in zijn zienswijze had bevestigd. Desondanks negeerde het college de meermalen herhaalde afwijzende boodschappen van de raad en het college van Haren. De reden hiervan was hoogstwaarschijnlijk dat de gemeenten Groningen en Ten Boer vooraf aan een samenvoeging met Haren de voorwaarde

hadden verbonden dat het een lichte samenvoeging zou worden. Door het doen voorkomen dat tijdens het open overleg de burgemeester van Haren namens het college van Haren met lichte samenvoeging had ingestemd, kon de provincie voorkomen dat de gemeente Groningen onder preventief arhi-toezicht moest worden geplaatst. Hiermee de waarborgfunctie van dit toezicht voor de burgers van Haren en Ten Boer negerend. Nadat de Afdeling advisering van de Raad van State de regering had laten weten dat aan de voorwaarden voor lichte samenvoeging niet werd voldaan, koos de regering in het wetsvoorstel alsnog voor een reguliere samenvoeging. Dit was echter niet naar de zin van de provincie Groningen.

Op 18 oktober 2017 namen Provinciale Staten, onder voorzitterschap van CdK Paas, een motie aan, waarin de Tweede Kamer in overweging werd gegeven door amendering van het herindelingswetsvoorstel lichte samenvoeging alsnog mogelijk te maken.

Dat in deze motie werd overwogen dat *'drie colleges en twee raden hebben ingestemd met een lichte samenvoeging'*, was voor de voorzitter geen aanleiding de Staten nadrukkelijk voor te houden dat door het aannemen van deze motie de provincie zich schuldig zou kunnen maken aan bedrog, zo niet valsheid in geschrifte, omdat het college van Haren niet had ingestemd met lichte samenvoeging. De motie werd aangenomen, maar heeft niet geleid tot de beoogde amendering.

14. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft zich in het geheel niet opengesteld voor de 650 kritische zienswijzen vanuit Haren. Dit ondanks de verzekering van gedeputeerde Brouns tijdens een kort-gedingzitting bij de rechtbank in Groningen dat de vanuit Haren ingediende zienswijzen over het herindelingsontwerp zorgvuldig zouden worden beoordeeld en gewogen. Zo werden alle kritische reacties op de vooringenomen onderbouwing van de noodzaak tot herindeling van Haren en op de onzorgvuldige, onbehoorlijke en ook onrechtmatige wijze waarop de provincie meende de procedure te moeten voeren, weggeschreven. Hiermee toonde het college dat het geen boodschap had aan hoe de raad, de wethouders en de burgers van Haren het handelen van de provincie hadden ervaren. Het college concludeerde in de Reactienota Zienswijzen (blz. 15) als volgt:

'De rode draad van de zienswijzen (...) betreft de rechtmatigheid van het starten van de arhi-procedure door de provincie conform artikel 8 van de Wet arhi, het doorzetten van de procedure en de verschillende handelingen en besluiten die de provincie tijdens de procedure genomen heeft. Daarbij wordt gesteld dat er één of meer formele en/of materiële beginselen van behoorlijk bestuur geschonden zijn. Wij hebben aan de hand van nadere uitleg en motivatie bij ter discussie gestelde handelingen of besluiten getracht aan te tonen waarom wij van mening zijn dat wij rechtmatig, zorgvuldig en behoorlijk gehandeld hebben. Gezien de aard van de zienswijzen die ingaan op de provinciale rolname, kunnen deze ons geen aanleiding geven om een wijziging door te voeren in het herindelingsadvies.'

15. CdK Paas heeft geen enkele actie genomen naar aanleiding van een op 9 januari 2017 mondeling en schriftelijk ontvangen waarschuwing van het Burgercomité Haren, dat het aan Provinciale Staten ter vaststelling aangeboden (ontwerp) herindelingsadvies, met bijbehorende Reactienota Zienswijzen, een misleidend karakter had. Volgens het Burgercomité was de hierin opgenomen informatie niet telkens juist en volledig. Het voorzag dat met een in deze inhoud vastgesteld herindelingsadvies met bijbehorende Reactienota Zienswijzen de minister van BZK, de ministerraad, de Afdeling advisering van de Raad van State en de medewetgever op het verkeerde been zouden worden gezet ten aanzien van de zorgvuldigheid, behoorlijkheid en rechtmatigheid van de door de provincie voor de gemeente Haren gevolgde herindelingsprocedure en de onderbouwing van de voorgestelde samenvoeging de gemeente Groningen. Daarom werd de CdK voorgesteld het voorliggende ontwerp-herindelingsadvies aan de hand van de bevindingen van het Burgercomité op juistheid en volledigheid te laten toetsen door een ambtenaar die niet bij de opstelling ervan was betrokken.

De CdK liet op 26 januari 2017 schriftelijk aan de voorzitter van het Burgercomité Haren weten:

'Ik waardeer de betrokkenheid van het Burgercomité bij de discussie over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Haren en met u ben ik van mening dat het herindelingsadvies Groningen-Haren-Ten Boer zorgvuldig opgesteld en correct moet zijn. Ik deel echter uw mening niet dat dit niet het geval is en zie dan ook geen reden om het herindelingsadvies in het licht van de kanttekeningen van het Burgercomité Haren te laten "tegenlezen".'

Daarenboven verzet ook ons duale democratische stelsel, waar het bestuur gecontroleerd wordt door de volksvertegenwoordigers, zich tegen uw voorstel. Het college van Gedeputeerde Staten is na een zorgvuldig en veelbewogen proces tot de conclusie gekomen dat het het beste is om de gemeenten Groningen, Ten Boer en Haren samen te voegen. Deze keuze motiveren wij uitvoerig in het herindelingsadvies. Controle op en beoordeling van de uitvoering van onze taak, waaronder het (opstellen van het) herindelingsadvies, is aan Provinciale Staten.'

16. Niet is gebleken dat CdK Paas tussen 9 januari en 2 februari 2017 Provinciale Staten heeft geïnformeerd over de van het Burgercomité Haren gekregen waarschuwing over het misleidende karakter van het (ontwerp) herindelingsadvies. Dit is niet verenigbaar met zijn opdracht ex artikel 179, tweede lid, Provinciewet de Staten alle inlichtingen te geven die zij nodig hebben voor de vervulling van hun taak. Bovendien nam hij zo het risico dat de provincie Groningen zich medeschuldig zou maken aan onjuiste of onvolledige informatieverstrekking aan de Afdeling advisering van de Raad van State en het parlement, door respectievelijk de minister van BZK en de regering.
17. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft op 24 november 2021 schriftelijke Statenvragen van de Partij voor het Noorden over de herindeling van Haren niet telkens juist en volledig beantwoord. Nadat acht oppositiefracties in Provinciale Staten gezamenlijk het college hierop schriftelijk hadden gewezen, met overlegging van de uitkomst van een verificatie door het Burgercomité Haren van de op 24 november 2021 door het college gegeven antwoorden, en dezelfde vragen op 4 april 2022 wederom schriftelijk inzonden, liet het college bij brief van 18 mei 2022 de acht Statenfracties weten dat het volstond met een verwijzing naar de op 24 november 2021 gegeven antwoorden. Als toelichting hierop gaf het college o.a. aan zich niet te herkennen in de conclusies van het Burgercomité dat sprake zou zijn van onbehoorlijk bestuur of onrechtmatigheid en evenmin in het door het Burgercomité geschetste beeld dat wij "het merendeel" van de op 20 oktober j.l. ingezonden schriftelijke vragen "niet, niet juist of niet volledig" hebben beantwoord. Hieraan wordt nog toegevoegd: *'Onze reactie [van 24 november 2021] sluit ook aan bij het standpunt van Provinciale Staten die (...) op 1 februari 2017 het herindelingsadvies hebben vastgesteld.'* Door aantoonbaar niet open en eerlijk verantwoording tegenover Provinciale Staten af te leggen over het in de periode 2015-2019 gevoerde bestuur met betrekking tot de samenvoeging van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer heeft het college van GS gehandeld in strijd met artikel 169, eerste, tweede en derde lid, Provinciewet en het zevende beginsel van goed openbaar bestuur: *'Het bestuur is bereid zich regelmatig en ruimhartig jegens de omgeving te verantwoorden.'*
18. Door tot tweemaal toe in zijn beantwoording van de Statenvragen over de gemeentelijke herindeling Groningen, Haren en Ten Boer niet te weerspreken, dat:
- het vorige college op 1 september 2015 had besloten geen enkele Groninger gemeente tegen haar wil te zullen dwingen tot herindeling;
 - het vorige college op 28 juni 2016 het definitieve verbeterplan van Haren heeft afgewezen op basis van het Toetsingsrapport Aanpak Beterr Haren van B&A over het ontwerp-verbeterplan van Haren;
 - in het Beleidskader gemeentelijke herindeling (2013) grenzen waren gesteld aan de mogelijkheid van een provincie om artikel 8 Wet arhi toe te passen, hiermee ingaand tegen de opvatting van het vorige college dat dit niet het geval was, zoals gedeputeerde Brouns namens het college van GS op 13 april 2016 tegen de Statencommissie Bestuur, Financiën en Veiligheid had gezegd; (zie hierboven ad 5)
- heeft het college van GS (voorzitter: CdK Paas) impliciet erkend, dat het Burgercomité Haren op 9 januari 2017 de commissaris er terecht op had gewezen dat in elk geval op deze punten, die cruciaal zijn voor de beoordeling van de zorgvuldigheid, behoorlijkheid en rechtmatigheid van de provinciale herindelingsprocedure, de informatie in het (ontwerp) herindelingsadvies niet juist en volledig was.
19. Het college van GS (voorzitter: CdK Paas) heeft dankbaar gebruik gemaakt van de diensten van de eerder bedoelde voormalige BZK-ambtenaar die sinds juli 2015 in vaste dienst was van de provincie om de gewenste samenvoeging van de gemeente Haren met de gemeente Groningen voor elkaar te krijgen. Dit deed het college, terwijl het redelijkerwijs moet hebben geweten dat hij het niet zo nauw nam met de waarheid en de regelgeving en in staat was op een geloofwaardige wijze documenten en mondelinge en schriftelijke antwoorden of vragen van volksvertegenwoordigers omwille van de gewenste beeldvorming te manipuleren. Er is een concrete aanwijzing dat, met medeweten van de commissaris, de provincie de betrokken ambtenaar met een ruime bonus voor zijn werkzaamheden heeft beloond.

Het geheel van deze schendingen van de bestuurlijke integriteit van de provincie Groningen is sterk bepalend geweest voor de voorbereiding en totstandkoming van de Wet tot samenvoeging van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer. Deze herindeling is op 1 januari 2019 geëffectueerd, tegen de uitdrukkelijke wil van een ruime meerderheid van de burgers en de gemeenteraad van de gemeente Haren. Voor een hoge prijs: veel burgers van Haren hebben niet alleen het vertrouwen in de overheid, de politiek en de rechtsstaat verloren; ook in andere opzichten zijn zij erop achteruitgegaan. Zo hebben zij bijvoorbeeld geen effectieve invloed meer op de samenstelling van hun lokaal bestuur en het voor henzelf en hun omgeving relevante beleid en de uitvoering ervan. Burgercomité Haren/6 februari 2023